

TVORBA DVOJJAZYČNÉHO UNIVERZITNÍHO PROSTŘEDÍ

Yveta Linhartová

Univerzita Pardubice, Jazykové centrum
Pardubice

yveta.linhartova@upce.cz

Abstract

The project activity focuses on the enhancement of the international University dimension through translations of the official documents, regulations and university directives. An integral part of the problem area is a functioning glossary of the university terminology available to all users on the university website. The contribution describes the effort of the translation team on their way to the improvement of the international university environment.

Mezi úkoly, které tvoří součást poslání univerzity, je na předním místě rozvoj mezinárodní a zvláště evropské spolupráce, podpora společných projektů s obdobnými institucemi v zahraničí, vzájemné uznávání studia a diplomů, výměna akademických pracovníků a studentů. Aby bylo možno tyto činnosti smysluplně realizovat, je třeba na univerzitě vytvářet takové podmínky, které umožní a usnadní zahraničním studentům, akademickým pracovníkům a návštěvníkům pobyt na akademické půdě zaměřený na studium, výuku nebo vědecko-výzkumnou činnost. To je možné realizovat pouze tam, kde existuje vícejazyčné univerzitní prostředí a zahraniční hosté se tedy mohou rychle a efektivně při svých činnostech v univerzitním kampusu orientovat. Vícejazyčný charakter projektu je v této fázi reprezentován angličtinou, překladatelská činnost se tedy v této fázi zaměřila pouze na tento jazyk.

Klíčová aktivita projektu Unicom s názvem „Tvorba dvojjazyčného univerzitního prostředí“ si kladla za cíl přispět ke zkvalitnění a rozšíření toho, co bylo na univerzitě směrem k vytváření multilingvního prostředí dosud učiněno. Návštěvník přijíždějící na pardubickou Univerzitu ze zahraničí najde v kampusu orientační tabule v češtině i v angličtině, přečte si hlavní webovou stránku v obou jazycích, ale pokud má vyplnit žádanku o průkaz zaměstnance, podepsat pracovní smlouvu nebo prostudovat kolejní řád, nastane problém. Tyto dokumenty, stejně jako mnoho dalších, byly dosud na univerzitě k dispozici pouze v českém jazyce. Naším hlavním cílem tedy bylo posunout otevření univerzity evropskému prostředí a zajistit další překlady odpovídajících materiálů a dokumentů. Nejde však jen o jednorázový překlad – dokumenty, o které jde, podléhají čas od času pravidelné revizi a úpravám. Proto je také třeba zajistit pravidelnou aktualizaci jejich cizojazyčné verze.

Univerzita Pardubice má svůj jednotný vizuální styl reflektovaný na webových stránkách, písemných dokumentech vně i uvnitř instituce. Tento jednotný styl je třeba promítnout i do jazykové stránky. Dosud si jednotlivé fakulty i katedry zajišťovaly překlad potřebných dokumentů vlastními silami nebo s pomocí různých jazykových agentur, případně nezávislých překladatelů. Tato činnost však nebyla nijak koordinována, překlady nebyly editovány a standardizovány. Důsledkem pak byla velmi různorodá kvalita textů jak z hlediska terminologie, tak po stránce gramatické správnosti a lokalizace textů. Cílem klíčové aktivity a hlavní náplní práce překladatelského týmu tedy bylo učinit alespoň první kroky na cestě ke standardizaci a zkvalitnění již vytvořených a zajištění odpovídající úrovně nově vzniklých textů.

Z výše uvedených skutečností vyplývají hlavní výstupy klíčové aktivity zaměřené na tvorbu dvojjazyčného prostředí: bylo třeba přeložit vnitřní dokumenty Univerzity s použitím jednotné terminologie a korigovat ty cizojazyčné materiály, které již existovaly. K tomu bylo třeba vytvořit fungující nástroj dostupný všem studentům i zaměstnancům ve formě glosáře univerzitní terminologie. Tento elektronický nástroj je nyní nejviditelnějším a nejvíce používaným výstupem tříleté práce překladatelského týmu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jak jsme postupovali?

Nejprve bylo nutno vytvořit operativní a spolehlivý tým překladatelů a jejich asistentů, který se skládal z těchto pracovníků:

- Vedoucí a koordinátor týmu klíčové aktivity
- Referent agendy překladů
- Externí překladatelé
- Korektor – rodilý mluvčí angličtiny

Úkoly jednotlivých členů týmu vyplývají z kontextu jejich pracovní pozice – koordinátor řídí práci týmu, vyhledává vhodné překladatele a přiděluje jim podle potřeby texty k překladu. Koordinátor musí mít obecné povědomí o překladatelské práci, zkušenost s překlady a musí se orientovat v relevantních pojmech oboru – například vědět, co je normostrana, autorský arch, Computer Aided Translation, znát fungování překladatelských agentur a orientovat se v dostupných překladových slovnících odborných i obecných.

Práce referenta agendy překladů spočívá ve shromažďování, ukládání a distribuci textů k překladu a korekturám, nezbytná je i dobrá znalost angličtiny, časová flexibilita a samozřejmostí je dobrá uživatelská znalost potřebných textových editorů a SW nástrojů ke tvorbě databáze.

Nejdůležitějším a také nejnočnějším úkolem v této klíčové aktivitě byl správný výběr překladatelů. Na českém trhu s překlady je nepřehledné množství inzerátů a nabídek překladatelských služeb počínaje velkými agenturami, které pokrývají i 35 světových jazyků až po nezávislé překladatele pracující v jednom či dvou jazycích. Zjistit kvalitu překladů je v tomto množství téměř nemožné, přesto bylo třeba vybrat tak, aby úkol byl splněn včas a s využitím dostupných nástrojů a fondů. Vycházeli jsme tedy hlavně z předchozích zkušeností koordinátora týmu a oslovili nezávislé překladatele, o jejichž kvalitách jsme se mohli již v minulosti přesvědčit. Vzhledem k charakteru práce týmu, tedy hlavně k potřebě časové flexibility a nepravidelnému přidělování překladů podle potřeb instituce, jsme v první fázi projektu zvolili pro tým tři překladatele. Také nástroj odměňování – dohoda o provedení práce – odpovídal potřebám projektu. Od našich externích kolegů jsme především očekávali znalost a dobrou orientaci v univerzitní terminologii a navíc jsme je požádali o aktivní pomoc při tvorbě glosáře: každý z nich přímo při překladu vytvářel podklady pro glosář univerzitní terminologie tak, že vybíral relevantní termíny a ukládal je do zvláštního tabulkového souboru. Prací koordinátora pak bylo z nich vytvořit základ univerzitního glosáře.

V průběhu projektu se tým podle potřeb několikrát obměnil a výsledkem byla kvalitní spolupráce s celkem 5 překladateli v angličtině.

Texty určené k publikaci editoval korektor – rodilý mluvčí angličtiny. Finální úprava a lokalizace textu je mnohdy pro českého překladatele náročná a vyplatí se ji svěřit zkušenému korektorovi, který dodá textu to, co se anglicky výstižně pojmenuje jako „final touch.“

Dokumenty, na nichž bylo třeba začít pracovat, byly k dispozici na jednotlivých fakultách, rektorátu univerzity a také v univerzitní knihovně, tedy na odděleních, která je vytvořila a používají je pro svou každodenní činnost. Při jejich shromažďování jsme měli na mysli časový horizont, možnosti externích překladatelů – jako nezávislí pracovníci nepracovali výhradně na zakázkách naší klíčové aktivity a museli jsme počítat i s jejich časovým omezením. Dalším omezením byl rozpočet na původních 900 normostran textu. Bylo tedy potřeba s dostatečnou rezervou určit, které texty a materiály je nutno přeložit nejdříve. Jednalo se tedy především o texty, s nimiž přicházejí do kontaktu přijíždějící studenti a akademičtí pracovníci a potřebují jejich anglickou verzi pro svou každodenní pracovní a studijní činnost.

Překladatelský software

Každý překladatel potřebuje ke své práci kvalitní slovník, lépe řečeno slovníky, protože málokterý profesionál si dnes může dovolit pracovat pouze v jednom oboru. Angličtina je dorozumívacím jazykem číslo jedna nejen v Evropské unii a s tím souvisí obrovské množství textů v nejrůznějších oblastech, které je třeba převádět písemně i ústně – tlumočit. Kromě univerzitní terminologie, kde je potřeba komunikace vyvolána pohybem studentů i akademických pracovníků mezi univerzitami, jsou to nespočetné další lidské činnosti, které se napříč Evropou prolínají. Jako příklad stačí uvést právní terminologii, dopravu, ekonomické obory, účetnictví a mnohé další. Trh s překlady v angličtině od překladatele a tlumočnicka většinou vyžaduje vysokou specializaci hned

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

v několika oborech, proto je práce bez kvalitního slovníku téměř nepředstavitelná. Převážná většina překladatelů dnes dává přednost elektronickým nástrojům před papírovými slovníky, které rychle zastarávají a nejsou schopny obsáhnout slovní zásobu rychle se měnící pod vlivem rozvoje technologií, přejímání cizích slov do jazyků, volného pohybu a mnoha dalších faktorů.

Naším překladatelským cílem bylo používat co nejvíce standardizovanou terminologii, proto jsme pro práci překladatelského týmu Unicom zvolili kombinaci několika elektronických nástrojů. Na prvním místě byl elektronický slovník Magnus, jehož největší výhodou je celkem 12 oborových slovníků (medicína, biologie, právo, ekonomie a další) a počet hesel přesahující jeden milion. V pořadí na druhém místě oblíbenosti byl slovník Lingea Lexicon s velmi uživatelsky přátelským rozhraním. Protože ani elektronické slovníky nejsou schopny pokrýt současný vývoj jazyka, bylo nutno používat i webové nástroje jako například Seznam slovník nebo různé nástroje typu Twitter a nástroje konkordance, např. the British National Corpus. S pomocí kombinace těchto softwarových aplikací byl náš tým schopen pokrýt mimojazykovou realitu nejen naší univerzity, ale mnohdy bylo třeba i nahlédnout do terminologických tajů partnerských institucí – například při překladu smluvních dokumentů pro licence na certifikovanou zkoušku TOEIC.

Co všechno jsme překládali?

Nejnáléhavější potřebu překladů jsme zaznamenali v Oddělení lidských zdrojů univerzity a Oddělení mezinárodních vztahů, kde vlastně začínají pracovní a studijní pobyty kolegů a studentů ze zahraničí: studenti potřebují vyplnit nejrůznější formuláře, žádost o studijní průkaz, potřebují znát studijní a stipendijní řád, správně odevzdat diplomovou nebo bakalářskou práci se všemi formalitami a vědět, co všechno je a není dovoleno na kolejích. Univerzitní brožura Lodivod je praktický a užitečný materiál, který však dosud sloužil jen českým studentům a nepochybně jeho překlad pomohl nejednomu studentovi ze zahraničí orientovat se rychleji v novém prostředí. Podobné starosti mají při pobytu na Univerzitě také zahraniční akademičtí a výzkumní pracovníci: musí podepsat pracovní smlouvu a jistě nikdo neočekává, že budou ochotně podepisovat dokument v jazyce, o jehož existenci dosud neměli ponětí. S pobytem hostujících profesorů je často spojena i agenda služebních cest, knihovní řád, směrnice o vstupu do objektů, ochraně osobních údajů a v neposlední řadě jim zkříží cestu i takový dokument, jakým je univerzitní požární směrnice.

Tyto a mnohé jiné texty bylo třeba pro OLZ a OMV přeložit, případně aktualizovat a korigovat. Ve fázi prvního roku této klíčové aktivity jsme přeložili kolem 400 normostran.

Veškerá studijní agenda na Univerzitě je virtuálně zobrazena v systému Stag, jehož valná část dosud existovala jen v češtině a ty části, které byly již přeloženy, nutně potřebovaly korekturu a standardizaci. Toho se ujal náš tým ve druhé fázi projektu a nutno říci, že to byl náročný úkol už jen z toho důvodu, že se nejednalo o souvislý text, ale o tabulkové zpracování, kdy bylo potřeba také konzultovat a spolupracovat s tvůrci tohoto nástroje – informatiky.

Překladatelský tým musel pokrýt i právní terminologii – a to v případech, kdy se překládaly smlouvy různého typu, ať již pracovní, o spolupráci a partnerství nebo smlouvy o poskytování licencí.

Adresář „Překlady Unicom“ se plnil velkou rychlostí, přibývaly v něm složky jednotlivých oddělení, fakult i kateder a zároveň se rozšiřoval i glosář univerzitní terminologie, který se s pomocí oddělení Informačních technologií podařilo uvést do pilotního provozu na webových stránkách Jazykového centra na podzim roku 2013. Prvních 800 hesel je nyní k dispozici spolu s nástrojem pro komunikaci se správcem glosáře.

Cílové skupiny

Naše překlady a zejména glosář terminologie je nyní k dispozici pro všechny cílové skupiny projektu, tedy pro studenty Univerzity i programů Erasmus, akademické i organizační pracovníky, vědce a výzkumníky naší univerzity i partnerských institucí. Kromě toho glosář využívají i vyučující Jazykového centra při práci s autentickými materiály ve výuce angličtiny.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zahraněční spolupráce

Při plnění úkolů klíčové aktivity Tvorba dvojjazyčného univerzitního prostředí byla navázána i podmětná spolupráce s překladatelskými centry na univerzitách v Evropě. V rámci evropské asociace univerzitních jazykových center CercleS vznikla nová pracovní skupina TFG (Translation Focus Group), která poskytl platformu pro řešení společných problémů překlada na univerzitách. Skupina byla vytvořena v roce 2011 na Univerzitě Antonio Nebrija v Madridu a jejím hlavním úkolem je využít překladatelského potenciálu pro sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe, mezi něž patří například společné vytváření univerzitní terminologie, její dostupnost a standardizace.

Skupina TFG je velmi aktivní i v oblasti publikační činnosti: na konferenci CercleS v září 2012 se úspěšně prezentovala v subsekcí „Translation, Mediation and Interpreting“ a o dva roky později již připravila vlastní panel Translation and Interpreting at Language Centres na konferenci CercleS ve švýcarském Fribourgu. Členové skupiny TFG se mimo pravidelná setkání na konferencích účastnili také výměnných pobytů v rámci programů Erasmus pro akademické pracovníky a sdíleli zkušenosti na pracovištích ve španělské Barceloně a nizozemském Groningenu.

Závěrem lze říci, že klíčová aktivita Tvorba dvojjazyčného univerzitního prostředí naplnila své poslání zejména tím, že přispěla k prohloubení internacionalizace Univerzity. Usnadnili jsme příjezdícím studentům i akademickým pracovníkům začátek pobytu v novém prostředí a obohatili naše vlastní vnímání univerzitního prostředí jako prostoru pro vzdělávání, ale i jako místa pro sdílení zkušeností, poznatků a kulturních odlišností nejen v rámci Evropy.

Seznam literatury:

- [1] Charrow, V.R.; Erhardt, M.K.: Clear & Effective Legal Writing. Little, Brown and Company. 1986
- [2] Čeňková, I. a kolektiv: Teorie a didaktika tlumočení I. UK FF. Praha 2001
- [3] Chovanec, J. a kolektiv: Soudní překlad a tlumočení. Wolters Kluwer 2011
- [4] Knittlová D. a kolektiv: Překlad a překládání. Univerzita Palckého. Olomouc 2010
- [5] Haigh, R.: Legal Correspondence. OUP 2006

